

ئایا بزوتنډوۍ کرکاران، بزوتنډوۍ س‌شیا لیستی، ئ‌نارکستی؟ . زاهیر باهیر

س‌شیا لیست د‌س‌تخو‌از‌کان و ک‌م‌نیست‌کان تا ا‌د‌ی‌کیش ه‌ند‌ک
ل‌ئ‌نارکست‌کان و ا‌د‌زانن ئ‌م‌دوو بزوتنډوۍ ی‌کن و ی‌ک
ئ‌مانجیان ه‌ی‌. من ل‌م‌وتار‌دا د‌م‌وت ئ‌و جیاوازیی‌ ب‌یان
ب‌ک‌م و ئ‌و ج‌ر‌ ت‌گ‌یشتن‌ روونب‌ک‌م‌و. ئ‌م‌ش ئ‌و ناگ‌ی‌ن‌ت ک‌
ه‌زی کرکاران ک‌ ش‌ر‌یانی ئ‌ابووری و‌اتیان ب‌د‌ست‌وۍ ی‌ ف‌رام‌ش
ب‌ک‌ت، نا، ب‌ک‌و د‌توانین ب‌ی‌ن ک‌ ش‌ش‌ی س‌شیا لیستی/
ئ‌نارکستی ب‌ ب‌ ب‌شداریکردنی چینی کرکاران و گ‌ور‌ک‌یان
ه‌رگیز وونادات .

من ل‌ر‌دا د‌م‌وت ب‌م‌د‌ک‌ر‌ت ئ‌و بزنانین ک‌ کرکاران، ل‌
ج‌وه‌ردا، (پ‌تنش‌ی) ب‌و واتای‌ی ک‌ د‌خو‌از‌ر‌ت و داوایان
ل‌د‌ک‌ر‌ت ش‌ش‌گ‌ نین. بزوتنډوۍ کرکاران بزوتنډوۍ کی نقابی‌
س‌راپای داخو‌ازیی‌کانیان ل‌ واقعی چ‌وسان‌دن‌وۍ خ‌یان‌و
س‌ر‌چاو د‌گ‌ر‌ت، ئ‌وان ه‌ی‌د‌ی زیاتر، ک‌ری زیاتر و س‌لام‌تی
باشتری س‌ر‌کار، مافی دروسکردنی س‌ندیکا، کور‌ت‌کردن‌وۍ ک‌ت‌ژ‌م‌ری
س‌ر‌کار، باش‌تر‌کردنی ژ‌یانیان، ه‌لوم‌رجی باشتری س‌ر‌کار و م‌ت‌تی
زیاتر و ه‌ند‌ک مافی خ‌زانی دیک‌، کرکاران ئ‌مان‌یان د‌وت و
خ‌باتی ب‌ د‌ک‌ن. زیاترین داخو‌ازییان ب‌شداریکردنیان ل‌ ئ‌یداری‌
کارگ‌ و ک‌مپانیاکاندا و د‌ست‌ک‌وتنی پ‌ش‌ک‌. ب‌واتای‌کی دیک‌ کار
ل‌س‌ر‌ توش‌کردن و ی‌ف‌رم‌کردنی سیستمی س‌رمای‌داری و مان‌وۍ
د‌ک‌ن، ئ‌م‌ بارود‌خی کرکاران بوو ل‌ ک‌ن و ئ‌ستاشدا. ب‌ گومان
ل‌ ئ‌ستادا ئ‌م‌ بارود‌خ‌ باش‌تر د‌بینین ب‌ تایب‌ت تو‌ژ‌ا‌کی
کر‌کاری ئ‌ر‌ست‌ق‌راتی ل‌ناو کر‌کراندا دروست بوو ک‌ کر‌کارانی
پیش‌سازیی‌ گ‌ر‌گ‌کان و ت‌کن‌ل‌ج‌یا پ‌ش‌ک‌وتوو‌کانن.

تا ئ‌ستاش خ‌باتی کرکاران خ‌باتی ئ‌ابووریان‌ی‌ ن‌ک‌ سیاسیان‌،
خ‌باتی نقابیان‌ی‌ ن‌ک‌ حیزبیان‌، د‌ژ‌ ب‌ د‌س‌سات و د‌وت‌نیی‌،
ب‌ک‌و خ‌گونجاندن و وای‌بوونی خ‌ی‌تی ل‌ س‌ی‌سیستم‌ک‌دا ب‌م‌ام
ب‌ ژ‌یان‌کی باش‌تر‌و. کرکاران د‌توانن حکوم‌ت‌کان، د‌و‌ت‌ت‌کان
ل‌ ماو‌ی‌کی ک‌مدا ب‌گ‌ن ب‌م‌ام ناتوانن و کاری ئ‌وانیش نیی‌ ک‌
ه‌ر‌س ب‌ سیستم‌ک‌ به‌نن و بیگ‌ن .

بزوتنډوۍ ک‌م‌نیزمی/ س‌شیا لیستی/ ئ‌نارکستی ل‌گ‌ بزوتنډوۍ

بوو ګڼ د ډېر ژوندی ژماره یی کر کارانی پیش سازی و ه ر
ئاواش د ډېر دیند مای شش چونک ل ډ ووی ج ر تیش و [ن وعیت
د ګڼ ډ، ن و د س ا ت ش ی ک د روستی د ګڼ د و ډ تی دیکتا ت ریی تی
پ لیتاریا ی.

من ب پ و یستی د زانم ب س لمان دنی ب چوون ک م نمون ګرنگ کانی
بزوتن و کر کاریی کان ک ل ک تایی چ رخی ن زد و س ر تای چ رخی
بیستدا وویان داو به نم و. ل ر دا پ نا ب ه ند ک ئا مار د ب م
ل ونکردن و و ګ یان دنی م ب ست ک م س بار ت ب ژماره ی
کر کارانی ئ و و ا تان و ئ ندام و لای نگران یان ب ک خراو و
پارتن کانی ئ و س رد م.

ی ک: ک موونی پاریس:

ک موونی پاریس ل سا ی 1871 روویدا و ب ماو یی 72 ژ د وامی
کرد. ل م ماو ی دا ز ر ک ل ب یار و دام زراو
س رما ی داری ی کان یان ه و شاند و و ک کارکردنی ش وان،
ق د خ کردنی کارکردنی مندا ان، ب کاره نانی خانووب ر خراپ کان،
ک م ی تیکردنی مو ک و ما و ګ ینی و زار ت ک ن کان ب 10
ک میسی نی ج ب ج کردن ک ه ر ک میسی ن ک هاوش و ی و زار ت ک بوو
ل ګ ز ر خای ګرنگتری دیک. کر کار ش ش ګ ګ کان ب ز ر ی ل ژ ر
ه ژموونی بلانکی کان و س شالیست و ئ نارکست کاندا بوون. ئ م
ئ زمون ز ر جار ل لای ن مارکسیست کان و و ک ی ک م ه و ی جدی
چینی کر کار ب ل ناوبردنی س رما ی داری ئا م ژ ی پ د کر ت.

ئ و ئیدار یی ک ل و د روست بوو ل ب ر ئ و ی ت نها 72 ژ
د وامی کرد ئیدار یی کی ت و او ی کر کاران ن بوو ه رو ها
بیر کراتیان ش ن بوو ل ب ر ئ و ی ک موون ز ر ت م نی کورت بوو.
د س ا ت یاسا دانان ج ب ج کاری ئ نجوم نی ک موون- بوو، ک ل 26
ئازاری 1871 ه ب ژ ر درا، ک ی گشتی ئ ندامانی ه ب ژ ر دراو 92
ئ ندام بوون ب م ژماره ی ئ وان ی ک ل استیدا خزم تیان کردو و
ل ه ر کات کدا 79 ئ ندامی چالاک بوون. ژماره ی کر کارانی ن و
ئ نجوم ن ک نزیکی 30- 40 ئ ندام بوون. ژماره ی کی دیک ش ل
مام ستایان و ئ ژنام نووسان و کارم ندان و دوکاندار بچووک کان
ګروپ کی تر بوون ک ل ئ نجوم ن کاندا ب شدار بوون. ل شانی
ئ مانیش و پیش یی کانی و کو پار ل ز ران، پزیشکان ک مین یی کی
بچووک بوون ز رین یان پاشخانی چینی کر کار یان یاخود چینی
ناو استی خوار و یان ه بوو ک ز ر کیان داهاتیان ل ل اد ب د ر
ک م بوو.

ژماره ی دانیش توانی ئ و کات ی پاریس ل ن وانی 1.8 ب 2 ملی ن

بوون ، بام ش و برستی و درکردن ز ک میکردن و . لگ
و دا لای نگرانی کرکاران ب ک ماریه کان / جاک بین کان ک
(ک ماریه سوور کان) شیان پد و ترا 400 ه زار - 500 ه زار کرکار
بوون. سیالیست کان، بلانکویست کان (سیالیست ش شگ کان)
خا و نی 200 ه زار - 250 ه زار ئ ندامی کرکار بوون هاوکاتیش
ئ ندامانی نیون ت و ی ی کم، ک ب ' ئای د ب ی ئی ش ناسرا بوو،
هردووک لای نی و کو مارکسیست کان و س ر ب پر د نی کانانی
ل خ گرتبوو. ئ مانیش ل پاریس ل سا ی 1871 دا 65 ه زار ب 70
ه زار ئ ند میان ه بوو. کم نیست و مارکسیست کان ک مین ی کی بچووک
بام کاریگر بوون. ئ نارکیست کان ل ووی فیکریه و گرنگ و
کاریگر بوون ب تایب ت پر د نی کان بام ل ووی ژمار یی و
با د ست ن بوون. ب ش کی زری کرکارانی پاریس ک ماریی و چ پ و
سیالیست بوون، لگ ه یچ پارتی کی ستراکت ردا هاو ت ریب ن بوون.

دوو: بزوتن و ی چینی کرکاران و ش ش ی ب ل ش فیک کان:
ش ش ی ب ل ش ف ی ووسیای سا ی 1917 ک س ق تات (ئ نجووم نی
کرکاران) دام زرا و د ست ب س ر کارگ کاندا گیرا و بوون ب ش ک
ل بزوتن و ی ب ل ش فیک کان. ه کار ک ش ئ و بوو ک پارتی
ب ل ش ف ی لای نگر و ئ ندام و چالاکوانی کی ز ریان ل ناو
کرکاراندا ه بوو ئ م ش وای کرد ک ل لای ن ز ر ک ل کرکاران و
پشتیوانی ل بکرت ب و خاندنی حکوم ت کاتی ئیدی خا و ندار تی
تایب تی پیش سازی گ ور ک تایی هات، ه مووی بوو مو کی د و ت.
با س رنج ک ل ئا مار کان بدین س بارت ب ژمار ی کرکاران ل
روسیا و ب ش داریکردنی س شالیست و کم نیست و ئ نارکست کان ل
ش ش ی 1917 د دا.

ق بار ی چینی کرکارانی ووسیای ل سا ی 1917 دا نزیک ی 3 ملی
کرکاری پیش سازی بوو. ب کرکارانی گواستن و و بینا سازی و
ج ر کانی دیک ی کرکاران، ژمار ک ه د ک ش ت ب 4.5 ب 5 ملی ن.
بام پر لیتاریای پیش سازی ک مارکسیست کان م ب ستیان ل چینی
کرکار، ل د وروب ری ۳ ملی ندا بوو.

هاوکاتیش لای نگرانی پارتی ب ل ش ف ی ل ناویاندا 40-60% بوو، خودی
پارتی ک ش خا و نی 150 ه زار ب 200 ه زار ئ ندامی کرکاری بوو
ل ک ی 350 ه زار ئ ندام . ئ م تا ئ کت ب ری 1917. م ن ش فیک کان
ب ئ ث ی ل س دا 10 ب ل س دا 20 ئ ندامی کرکاریان ه بوو. ب
گوومان پارت و ک خراوی تریش ه بوون ئ وانیش ئ ندامی کرکاریان
ه بوو . ئ نارکست کانیش ب ب ی ل س دا 5 کرکاری پیش سازی و
کرکارانی دیک ش ک ز رترین چالاکیان ل پتر گراد کر نشاد و

ئەنگرىستان بىلەن بىر ۋاقىتتا لايىنگىرىيان بىلەن ئىنگلىزىيەنىڭ ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى دەۋرىدە ۱۹۱۸-۱۹۱۹ يىلى ۵% نىڭ كىرىمىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان.

ئۇنىڭ ئىچىدە ۱۹۱۸-۱۹۱۹ يىلى ۵% نىڭ كىرىمىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بىلەن بىر ۋاقىتتا لايىنگىرىيان بىلەن ئىنگلىزىيەنىڭ ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى دەۋرىدە ۱۹۱۸-۱۹۱۹ يىلى ۵% نىڭ كىرىمىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان.

سە: شىنجاڭنىڭ ۱۹۱۸-۱۹۱۹ يىلى ۵% نىڭ كىرىمىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان.

۱۹۱۸-۱۹۱۹ يىلى ۵% نىڭ كىرىمىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بىلەن بىر ۋاقىتتا لايىنگىرىيان بىلەن ئىنگلىزىيەنىڭ ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى دەۋرىدە ۱۹۱۸-۱۹۱۹ يىلى ۵% نىڭ كىرىمىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان.

۱۹۱۸-۱۹۱۹ يىلى ۵% نىڭ كىرىمىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بىلەن بىر ۋاقىتتا لايىنگىرىيان بىلەن ئىنگلىزىيەنىڭ ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى دەۋرىدە ۱۹۱۸-۱۹۱۹ يىلى ۵% نىڭ كىرىمىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان.

چۈشەندۈرۈش: شىنجاڭنىڭ ۱۹۱۸-۱۹۱۹ يىلى ۵% نىڭ كىرىمىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان.

تۈمۈر ۋە لايىنگىرىيان بىلەن ئىنگلىزىيەنىڭ ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى دەۋرىدە ۱۹۱۸-۱۹۱۹ يىلى ۵% نىڭ كىرىمىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان.

قەبرىلىك ۋە لايىنگىرىيان بىلەن ئىنگلىزىيەنىڭ ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى دەۋرىدە ۱۹۱۸-۱۹۱۹ يىلى ۵% نىڭ كىرىمىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان.

ٲندامانى سى ٲن تى لٲناو كرٲكاراندا لٲ نٲوانى 1.5 ملين بٲ 2 ملين بوو واتٲ بٲٲٲٲى سٲدى لٲ سٲدا 70 بٲ 80ى كرٲكاران بوون. هٲروٲها لايٲنگرانيشيان زٲر بوو كٲ بٲوان و ٲندامٲكانٲوٲ ژمارٲيان لٲ نٲوانى 2.5 بٲ 3 ملين كرٲكار بوون بٲ تايبٲت لٲ كٲتٲلٲنيا و بٲرشلٲلٲنا و ٲاراگٲن و بٲشكيش لٲ مٲدريد. گٲورٲترين گروپى شٲشگٲٲ لٲ نٲو چينى كرٲكاراندا FAI (فيدراسيٲنى ٲناركيستى) بوون كٲ 70 هٲزار بٲ 100 هٲزار چٲكدارى هٲبوو كٲ نزيكٲى هٲموويان كرٲكار بوون.

ٲنج: سٲفٲتاتٲكانى 1919 ى هٲنگاريا لٲ هٲنگاريا لٲ ساي 1919 دا ٲنجوومٲنى كرٲكاران لٲسٲر دٲستى حزبٲ سٲسياليسىتى و كٲمٲنيستٲكاندا دامٲزرا كٲ ٲامانجيان ٲووخاندنى سٲرمايٲدارى و دروستكردنى كٲمارٲكى سٲسياليسىتى بوو. ٲمٲش دروست بوو بٲٲٲام تٲنها 133 ٲٲژ دٲوامى كرد دواتر لٲلايٲن هٲزٲكانى ٲٲمانيا و هٲزى ناوخٲوٲ تٲشكا.

قٲبارٲى چينى كرٲكارانى هٲنگاريا لٲ ساي 1919دا دواى جٲنگى جيهانى يٲكٲم و داٲمانى نٲمسا، كٲ بٲ ماوٲيٲكيش مٲرجٲرستانيان ٲٲ دٲوت، بٲشٲ ٲيشٲسازيبيٲكٲى لٲ شارٲكان ژمارٲيان 800 هٲزار بٲ 1 ملين بوو. هٲنگاريائى ٲو كاتٲ هٲشتا لٲ ٲووى كشتوكاٲيٲوٲ باٲادٲست بوو. ٲو كرٲكارانٲى كٲ لٲ كشتوكاٲ و كٲٲگٲى جوتيارانى بٲ زٲوى، كاربان دٲكرد ژمارٲيان 1.5 - 2 ملين بوون. سياسٲتى زاٲ لٲوٲ سياسٲتى سٲسياليست و كٲمٲنيستٲكان بوو، ٲناركستٲكان كٲم و ناٲكخراو بوون لٲوٲ.

كرٲكارٲكان بٲسٲر كٲمٲنيستٲكان و سٲشبالديمٲكراتٲكاندا داٲش بوو بوون لٲ سٲرٲتاي ساي 1919 دا ٲارتى سٲشبالديمٲكرات 500 هٲزار بٲ 600 هٲزار ٲندامى هٲبوو، بٲ كرٲكاران و جوتيارانى بٲ زٲويٲوٲ هٲر هٲمووى دٲچووٲ 800 هٲزار بٲ 1 ملين ٲندام. هٲرچيش ٲارتى كٲمٲنيستى هٲنگاريا بوو لٲ ساي 1918 دامٲزرا، لٲ ٲازارى 1919دا بٲ فٲرمى 30 هٲزار بٲ 50 هٲزار ٲندامى هٲبوو بٲٲٲام لٲگٲٲ كٲمى ٲندامٲكانيدا كاريگٲرى زٲرى هٲبوو. ژمارٲى ٲو كرٲكارانٲى كٲ لايٲنگريان بوون 100 هٲزار بٲ 150 هٲزار كرٲكار بوون.

ٲنجا مگيرى

لٲم نمووناٲى سٲرٲوٲ بٲ گوٲرٲى ٲو ٲامارانٲ ٲوٲ دٲردٲكٲٲت كٲ ٲٲكخراو و ٲارتى سٲشبالديمٲكرات و ٲارتى بٲلشٲفى و سٲشباليستٲكان

و نقاب کان و ئنارکست کان پښگ ی کی ز کارا و فراوانیان ل ناو
کر کاراندا ه بوو. ئاشکراش ک ئم پښگ و ه ل ز ز ل ناو
چالاکی کان و بزوتن و کان ی و لای ناند ا نگی داو ت و و ز
ه ل ز بوون ب ی توانیویان ه ژموون کی گ ور یان ل س ر کر کاران
ه ل ت. ب ئامار کردن ب و ئاماران ی س ر و ل ه ن د ک و ا تدا
کر کاران و ئندامان و لای نگرانی پارت کان و ا ئاو ت بوو بوون
کر کاران پارت کان بوون و پارت کانیش کر کاران بوون. ئم ش ئوای
کردو و ک بزوتن و ی کر کارانی ئ و س ر د م ل ه موو ئ و
نمونانی ک ل س ر و ه نامن و پاشک و واب ستی ئ و ک خراو و
پارتان بوون ک ل س ر و ناو نو سم کردن و بارگای بوو بوون ب
ئایدیا و پرنسپ کان ی س شیا لیزم و ئنارکیزمیش تا اد ی ک ل
ه ن د ک شو ندا .

ئی ل ئستادا؟ ئ و مان ک ت ز ک ب ئاگا بین یاخود کر کار بین
د زانین ک کر کاران و بزوتن و کان یان ئ و ند لاواز ک ت نانت
ناتوانن ب رگری ل و ان ش بکن ک ل دوی ناو استی چ رخی پ شوودا
ب د سته نراون. ئیتر د ب ت قس ل س ر دا مان ی سیستم و
ه و شان د ن و ی کاری کر گرت چن بکن؟ ئاسان ن ن بوو ک
ئامار کی متمان پ کرا و ونم د س تبک و ت ب زانینی ژمار ی
کر کار س شیا لیست و ک م نیست و ئنارکست کان ل ناو یز کان ی
کر کاران ل و و ا تانی ک ناوم ل س ر و ه نان ب م ئ و ی ک
ل ناو ک یکارانی ئستادا د ی بین ب د گم ن ک سانی ه ل گری
ئایدیای س شیا لیستی یا ئنارکستی ل ناو یز کانیدا ب رچاو
د ک و ت.

د توانین ب بین بینا کردنی ک م ی س شیا لیستی لای خودی کر کارانی
ئستا خ و و لای ئ و ان شمان ک واد زانین ک ئ و ئ ر ک و و ی ف ی
کر کاران خ یا .

زاهیر باهیر

کانونی ی ک می 2025